

A gyep és a környezet kapcsolata

Láng István

Magyar Tudományos Akadémia

A gyep és környezet kapcsolata - megítélésem szerint - új dimenziót kapott a biodiverzitás megőrzéséről szóló nemzetközi konvenció aláírása után, melyet a Riói ENSZ Környezet- és Fejlődés Konferencián fogadtak el. A későbbiek során az egyes országok parlamentjei, így a magyar Országgyűlés is, ratifikálták az egyezményt.

A lényeg abban van, hogy a biológiai sokféleség megőrzése nem csupán a különböző fokozatokban védett természetvédelmi területek feladata, hanem olyan szabály, amely mindenhol és mindenkor érvényes. Az agrártermelés és az erdészet különösen érdekelt és érintett ebben a folyamatban, hiszen az élőlényeket és az életközösségeket leginkább befolyásoló termelési ágazatokról van szó. Mindez jelentős átértékelést igényel az agrárágazat környezetvédelmi vonatkozásairól eddig elképzelt kép kialakításánál. Azok az agrárterületek, amelyek nincsenek évente felszántva, kiemelt fontosságot kapnak a biodiverzitás megőrzésében.

Ez az új irányzat napjainkban összekapcsolható a hazai agrártermelés szükségszerű szerkezeti átalakítási igényével, amit az új piaci körülmények és nem utolsósorban az Európai Unióhoz való csatlakozás kényszerít ki. Vagyis a szerkezetátalakítás és a fokozott biodiverzitás-védelem elvileg összekapcsolható és nagyrészt a mi felelősségünk is, hogy mit teszünk meg ennek érdekében.

A természetvédelmi társadalmi mozgalmak ma már másképpen viszonyulnak az agrártermeléshez, mint korábban. Az egyirányú és egyoldalú mutogatás helyett a partneri kapcsolat keresése, a kölcsönösen elfogadható kompromisszumok kidolgozása lépett előtérbe. Különösen érvényes ez a rét- és legelőgazdálkodásra.

Nemrégiben jelent meg Márkus Ferenc és Nagy Szabolcs tanulmánya "A mezőgazdasági és természetvédelmi politika összehangolásának lehetőségei Magyarországon" (WWF-füzetek, No.10. 1995. p. 24.). Ebben a szerzők a Környezetileg érzékeny Területek rendszerének hazai bevezetésére tesznek javaslatot. Nyugat-Európában már tíz évvel ezelőtt elkezdték azoknak a mezőgazdasági területeknek kijelölését, ahol jelentős biológiai értékek vannak, de ahol egyúttal valamilyen termelés is folyik. A mezőgazdaság és a természetvédelem közötti harmonikus kapcsolat megteremtése érdekében a területen élők ötéves kezelési szerződések keretében önként vállalják bizonyos előírások betartását és ennek fejében hektáronként előre meghatározott támogatásra tarthatnak igényt. Általában mezőgazdaságilag kevésbé értékes területekről van szó, ahol eleve nem folytatható

intenzív termelés, de így a táj kettős funkciót kap; korlátozott keretek közötti gazdálkodás és aktív természetvédelem. Ennek a rendszernek hazai bevezetéséhez megkezdődtek a felkészülések. Az elmaradt térségek támogatási szabályainak módosításával az anyagi keretek nagy része is rendelkezésre áll. Szeretném ismét hangsúlyozni a gyepgazdálkodás kiemelkedő szerepét. Ismeretes, hogy hazánkban a füves területekhez kötődik a veszélyeztetett fajok egyharmada. Természetvédelmi szempontból különösen jelentősek a száraz, pusztai gyepek, a nedves rétek és a hegyvidéki kaszálórétek.

Végezetül még egy gondolat. Ez év október 23-25. között tartották Szófiában az európai környezetvédelmi miniszterek konferenciáját. A magyar delegáció tagjaként én is részt vehettem a rendezvényen. A rengeteg konferencia-dokumentáció között volt kettő, amely különösen érdekes lehet a rét- és legelőgazdálkodással foglalkozók számára. Az egyik, amelyet az Európa Tanács szakértői állítottak össze, a "Pán-európai biológiai és tájképi diverzitás stratégiája" címet viseli, a másik munka-dokumentumot a WWF, a Bird Life International és az IUCN szakértői készítették el: "Akció-terv 2010-ig Közép- és Kelet-Európa számára a mezőgazdaság és a környezet integrálása érdekében" címmel. Ez utóbbi szakértői megbeszélését Gödöllőn tartották szeptember közepén nagy nemzetközi részvétellel.

Nem lehet céлом, hogy most ennek a levélnek korlátai között összefoglaljam a dokumentumok olyan főbb ajánlásait, amelyek a rét- és legelőgazdaságot érintik. Ez lehetetlen lenne. Az viszont céлом, hogy felhívjam ezekre a figyelmet és talán a téli időszakban egy bizottsági, vagy társasági ülés keretében módot lehetne találni a részletes ismertetésre, megvitatásra és néhány következtetés levonására.